

A gyógyszerészet történetéből

Gyógyszerészet 20. 388—391. 1976.

Az első pesti városi vegyész: Molnár János gyógyszerész (1814—1885)

DR. SZÓKEFALVY-NAGY ZOLTÁN, ÉS DR. TÁPLÁNYI ENDRE

A szerzők ismertetik Molnár János munkásságát, aki fővárosi vegyészként működött és munkássága a vizanaltíziseken kívül közet- és talajelemzésre is kiterjedt. Jelentős volt törvényszéki orvostani munkássága is. A Természettudományi Társulat kiemelkedő tagja volt.

* * *

Ebben az évben van száz éve, hogy a törvényhozás a gyógyszerészeket, gyógyszeritárákat kiemelte az ipar keretéből és végérvényesen a közegészségügyi intézmények között biztosított számukra helyet. Illő, ha ez alkalommal megemlékezünk egy olyan múlt századi gyógyszerészről, aki tevékenységével igen sokat tett a gyógyszerészet rangjának kiérdemlése érdekében.

Molnár János nemcsak kortársa volt a kor nagy egészségügyi áramlatainak, hanem maga is tevékeny harcosa volt a közegészségtannak, Pettenkofer nézeteinek képviselője, Semmelweis kortársa, sőt munkatársa.

Élete kevés változatosságot mutat. 1814. december 5-én született Kőrömbányán, ahol édesapja gimnáziumi tanár volt. Iskoláit előbb szülővárosában, majd Pesten járta. A természettudományok szeretete előbb Selmechányára irányította, ahol a Bányászati Akadémián két évet tanult. 1832-ben azonban Selmecen Boleman patikájába gyógyszerészgyakornoknak szegődött el, majd ennek alapján 1838-ban a pesti egyetemen, Schuster János professzornál gyógyszerészi (magister pharmaciae) oklevelet szerzett.

A friss diplomával 1838. augusztus 11-én Pest város Szent Rókus kórházába állt be gyógyszerészsegédnek. Ettől kezdve 36 évet töltött ebben a helyzeténél fogva is központi jelentőségű patikában; 1861-től kezdve a provisor (gondnoki) megbízást is kiérdemelte a Pest-budai Gyógyszerész Testület részéről történt választás alapján.

1. Molnár János mint fővárosi vegyész

Példamutató gyógyszerészi tevékenysége egy magában is említésre lenne méltó, pedig emellett egy személyben egy egész törvényszéki és élelmiszerügyi vegykísérleti állomás tevékenységét végezte. Balló Mátyás, akinek az a történelmi szerep jutott, hogy végül megszervezhette Budapest vegyészeti és élelmiszer vizsgáló intézetét, ennek elődjét látja a Molnár Jánosnak abban a Rókus kórház egyik félreeső kis helyiségében berendezett kémiai laboratóriumában, amelyben „... részint törvényszéki, részint orvosi-chemiai, kiváltképpen pedig ásványos vízvizsgálásait végezte bámulatos szorgalommal és pontossággal. A modern chemikus megfoghatatlannak találja, hogy oly egyszerű eszközökkel, minők Molnár János-nak állottak rendelkezésére, miképpen volt lehetséges annyi és olyan elemzést végezni, melyek pontosság tekintetében ma is értékesek” [1]

Sokáig hivatalosan a fővárosnak nem volt vegyész állása, de ha valamilyen szakvizsgálatra volt szükség, a főváros alkalmazottjai közül valamelyikhez fordult. Nem volt nagy választási lehetőség, Ott volt elsősorban a pesti városi főreáliskola tanára Preysz Móric, akinek 1853-ban kiválóan felszerelt, tágas laboratóriuma világszínvonalú kutatómunkát is lehetővé tett. Tőle kértek és kérés nélkül is kaptak a városi gázvilágítás, majd a vízvezeték elkészítéséhez szakvéleményt — s hozzá fordultak a bortermesztők az egész országból a boimegtörés kérdésében.

Egészségügyi, elsősorban mérgezési — tehát törvényszéki — kérdésekben Molnár Jánoshoz fordultak, akinek ugyan kutatásra sokkal kevésbé volt alkalmas laboratóriuma, de vegyész tudása mellé gyógyszerészi képzettsége is alkalmassá tette a kérdések felelősségteljes eldöntését. Amikor 1866-ban Preyszt tüdőbaja munkaképtelenné tette, Molnár marad az egyetlen, aki az egyre súlyosbodó terheket nagy szorgalommal és igen nagy lelkiismeretességgel látta el. Míg nem volt állandó városi vegyész megbízása egyiknek sem, a végzett szakvéleményadást esetről-esetre díjazták, amiként azt Förster Rezső posztumusz munkájában felsorolt levéltári kutatásai kellőképpen bizonyítják [2].

Arra, hogy minden esetben külön megbízás alapján végzett Molnár vegyész szakértői munkát, egy 1871-es irata is, amelyben újabb helyiséget kér, igazolja, amelyben elmondja, hogy „Több tíz évnél a városi tiszt főorvosok által azon bizodalommal felruházva, miszerint törvényszéki, rendőri és egészségügyi esetekben a vegyvizsgálat kivitelével megbízotva voltam”. Ugyanakkor viszont más adatok azt igazolják, hogy 1867-től városi vegyész kinevezést és ezért valamilyen tiszteletdíjat is kapott. Ez a tiszteletdíj egy másik irat szerint oly csekély volt, hogy nem volt arányban a végzett munkával.

Határozottan megállapítható, hogy ennek az aránytalanságnak felismerése nyomta meg a mérleget érdekében akkor, amikor 1873-ban a „Csillag” elnevezésű személyi jogú patikát ítélték.

Amikor az Igazságügy-minisztérium Pesten külön „orvos vegyészeti műterem” felállítását határozta el, a törvényszéki vegyész feladatokat kivette Molnár kezéből, s 1872 júniusban utasították Pest várost, hogy „... értesítse Molnár János pestvárosi vegyész ezen intézkedéséről s utasítsa, hogy a jelen meghagyás vétele napjától kezdve semmi e tárgyba netán még hozzá érkező hivatalos megkeresést ne fogantatosítson” [2].

Molnárból a teljes megértés szólt, amikor saját pénzéből vásárolt eszközöket, „... hogy a hivatalosan eszközözendő feladatok akadály nélkül folytatandók legyenek... a városi hatóság átvenni és elsajátítani méltóztatni fogja” [2].

Azt, hogy a városi vegyész megbízást ezek után is meg kívánta tartani, igazolja az a nyilatkozata, miszerint vállalta, hogy a „... vegyelemzések és vizsgálatokra az esetben is, hogy ha a kérdéses gyógyszerítári jogot elnyerni szerencsés lennék, magamat továbbra is lekötöztetem”. S hogy ezt a funkcióját valóságban is megtartotta, igazolja annak a kérésnek néhány kitétele, amelyet az akkori Kerepesi út 43. sz. alatti (Rákóczi út és Csokonai utca sarkán) létesült gyógyszerítári átvételekor a vízvezeték bevezetése tárgyában intézett a hatóságokhoz; „Alulírott egyszersmind városi vegyész lévén, a vízvezetéki víz mindennemű vizsgálatokhoz nélkülözhetetlen” és felhossa, hogy „... mint városi vegyész vízvezetéki ügyekben sokszor működött”.

Ezután, mint gyógyszerítári tulajdonos, városi vegyész tevékenységet nem végzett, minden erejét gyógyszerítáranak fejlesztésére fordította. Olyanná fejlesztette, hogy abból könnyen létesülhetett a mai Nagykörút és Rákóczi út sarkán levő éjjel-nappal nyitva tartó, magas színvonalú patika [3]. Városi vegyészeti tevékenységéről ez időben már nem tudunk, de ismerjük kiterjedt munkásságát.

Molnár János rendkívül sokoldalú tevékenységét bizonyítja az életében megjelent 65 tudományos dolgozat

2. *Molnár vizáncalízisei*

A XVIII század végén és a XIX század elején a magyarországi vegyészek, orvosok között nemigen volt olyan, aki ne foglalkozott volna azzal, hogy a környékük gyógyításra is használható ásványvizeit kémiai elemzés alá vegyék. Gyógyszerész aránylag kevés volt közöttük, *Molnár János* vizsgálatai azonban mennyiségben is, minőségben is kora legjelentősebbjei között említendők.

Dolgozatai is túlnyomórészt ezekről szólnak. Majdnem 80 vizáncalíziséről tudunk. Legelőször megvizsgálta a Rókus kórház kútjának vizét [4]. Később az ország legkülönbözőbb helyein dolgozott; valószínű, hogy az egyre nevesebb vegyész sokan kérték fel a távoli Erdélyből is, Sáros, Bars, Bereg, Vas stb. megyéből.

Legtöbbet, természetesen, Buda gyógyhatásáról már akkor is híres keserűvizét vizsgálta. Az itt szerzett tapasztalatait hasznosította a klinikai keserűvíz-analízisről szóló akadémiai értekezésében [5] és lényegében ezt összesítette egyik legutolsó, ugyancsak az Akadémián bemutatott dolgozatában [6].

Egyik cikkében részletesen leírta, miért tartotta szükségesnek ezt a sok fáradságot erre a célra áldoznia. Úgy vélte, hogy az orvosok csak a véletlen tapasztalatok alapján állítják egyik-másik vizet a gyógyítás szolgálatába. „De a sötétség fátyola borítja még vegyületének titkát, s ezért orvosi használata meg van szorítva, mert becsét a szellemi szem még nem ismeri meg”.

A vegybontás az, amely világosságot terjeszt a titokteljes homályba, mely az orvossal a feloldott ásványi anyagok mennyiségét, a víz hőfokát „... megismertet; s melyben a gyógyhatás talánya rejlik; a vegybontás, mely a természet egyszerű adományát gyógyszer méltóságára emeli” [7].

A vizek leírásának bevezetéseként a földtani és földrajzi viszonyokat tárgyalja először, lényegében úgy, mint kortársai, de sokkal alaposabb tudományossággal.

A vegyvizsgálatok módját, az alkalmazott reakciókat első dolgozataiban részletesen leírta; később gyakran csak hivatkozott ezekre, azokat nem érdemes ismertetnünk, azok általában egyeznek a kortársakéval és még a ma használtak többségével is. Pontosságukkal, megbízhatóságukkal keltettek körünkben csak figyelmet.

Nem is az a jelentős, ahogyan ezeket végezte, hanem ahogyan azokat kifejezte. Szokásban volt az oldhatóság figyelembevételével lényegében fiktív vegyületekre kiszámítva megadni az analíziseredményeket. Ő ezt nem tette, hanem az analízis nyers, lényegében tehát egyedül jó adatait tüntette fel. Ebben megelőzte *Than Károlyt*, aki ugyanezt nagyobb elméleti megalapozottsággal, határozottabban jelentette ki 1868-ban [8].

Molnár ez után (jóval az ionelmélet előtt) az egyenértékűsúlyok figyelembevételével, az egymásnak megfelelő pozitív és negatív alkatrészek százalékos megjelenését számította ki és tüntette fel (pl. 9), lényegében úgy, ahogyan azt ma magasabb elméleti megalapozottsággal megteszük.

Az analízált vizeket az elemzési adatok alapján *Than* csoportosításának megfelelően a megfelelő beosztást megadta; néhányat bizony igen bonyolulttan: pl. a szinnye-lipóci vizeket „jódtartalmú alkaliföldes, erősen szénsavas savanyúvizek, bórsavtartalmú hideg savanyúvizek különleges csoportjába” sorolta.

3. *Molnár kőzet- és talajelemzési munkája*

A gyógyvízanalízisekkel szoros kapcsolatban néhány alkalommal — általában alárendelten — foglalkozott a kőzetekkel is, rendszerint azokkal, amelyek az ásványvíz alkatára befolyással vannak. Az egyik ilyen dolgozata a telkibányai sztalaktit alakban megjelenő, de vízben oldódó cinkszulfátnak bizonyult ásvány vegyelemzéséről szólt [10].

Megvizsgálta a budai keserűvizek alapközetét „a rácfürdő úri gőzfürdő mészmárga szikla”-ját is. Ez az analízis pontosságban, alaposágban meg sem közelíti a vizek elemzését. Megelégszik annak megállapításával, hogy 20% „timföld kovány” (alumíniumszilikát) és 80% „savban felolvasztható alkatrész” van a kőzetben, amelyhez csekély mennyiségű bórsav és viszonylag nagyobb mennyiségű „szerves anyag” járul. A lényegesnek az anyakőzet és a víz kapcsolatát látta és helyesen látta (a 110 éves szöveg sem érdektelen):

1. „Az ásvány és a meleg szénsavas víz közötti kölcsönös visszahatás uralkodását látjuk.

2. A rigid föld belsejében folyton szétbontás, újjáalakulás és átváltoztatás létezik folyamán.

3. A meg nem szűnő vegyműködési harcából az ásványvíz alkatrészekben meggazdagodva mint győztes lép fel" [11].

Foglalkozott egyes talajok vizsgálatával is, így Tokajhegyalja talajvizsgálatával, hogy megfejtse a különleges zamatú tokaji bor titkát. Vegyelemzésének sorából mégis kiugrik az a vizsgálatosorozat, amelyet a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók XIII (egri) Vándorgyűlése tiszteletére végzett és mutatott be Heves—Szolnok megye talajneveinek fizikai és kémiai elemzésére vonatkozóan. Táblázatában a felsorolt adatok mennyisége a belefektetett különlegesen nagy munkát bizonyítja [12]. A talajtan akkori fejletlenségének köszönhető, hogy ma nem tudjuk eredményeit használni.

Kovács Sebestyén Endre, a neves orvosprofesszor felkérésére megvizsgálta Nógrád megyének azt a földjét, amelyet a nép az éhínség alkalmával táplálékul használt. Megállapította igen részletes talajmechanikai és kémiai elemzéssel *Molnár*, hogy a föld tartalmaz ugyan 6—10% szerves anyagot, „legfeljebb mechanikai izgatás útján idézheti elő a jóllakottság némi érzetét” [13].

4. A vizek szerves anyagainak vizsgálata

Az 1866-os év kolerajárványa után „részint hatósági, részint magán felszólítások következtében” sok pesti kútvizet megvizsgált. Feltűnő volt ugyanis, hogy „néhány házban a járványnak számos élet áldozatul esett; a szomszédos házakban egy gyászos eset sem fordult elő”.

Elvégezte a szokásos vízelemzéseket, különös gondnal vizsgálta azonban az úszkáló szilárd testek: az ammónia, a „légenysav” (nitrát), cianvegyületek tartalmát, vagyis azt, amit ma is az egészség szempontjából elsősorban veszünk figyelembe. A pesti kutakban talált annyi szenny annak kimondására ösztönözte, hogy „kívánatos, hogy a vízvezetés nálunk is létre jöjjön” [14].

A vizekben levő nyálkás anyagot később részletesebben is megvizsgálta, minthogy a budai meleg vizekben abból sokkal több volt, s kérdésessé tette, hogy gyógyvíznek alkalmazható-e. Az 1867-ben megjelent cikkéből derült ki, hogy a kérdéssel már régóta foglalkozott, hiszen 1851-ben „thermo-protein”-nek vagy röviden „therozein”-nek nevezte el. A vizsgálat mai szemmel nem jelentős, inkább csak a próbálkozását jellemezzük azzal, hogy a Rudas-fürdő vizét egészen kevésre bepárolta, kissé megsavanyította sósavval, hogy a karbonátok le ne váljanak. A maradék megkocsonyosodott, ezt kiizzasztva a szenesedésből, látta, hogy valóban szénvegyületről van szó. A kocsonya elégetésével „égvényes hatású” (vagyis lúgos sajátosságú) égésterméket kapott, ami — tekintve, hogy a szerves alkotórészek mind jelen voltak — semmit sem bizonyított, hiszen a kalciumoxid egy-maga is okozhatta azt.

A szerves anyagot elementár analízisnek is alávetette, de a kapott számlékok (C: 51,9, H: 6,372, N: 4,569, S: 1,077, O: 36,080) legfeljebb azt az eredeti feltételezését igazolták, hogy fehérjeféle vegyülettel áll szemben [15].

5. „Lég kémletei”

Az a szorgos munka, amellyel 1866-ban a kolera okát keresték, arra vezették a hatóságokat, hogy felkérjék a természettudósokat, keressék meg a fertőzés kézzel fogható okát 1866 szeptemberében Pest esti óráiban sárgás szürke köd jelent meg *Molnár János* kezdte el a légköri tünemény megvizsgálását. A Rókus kórházi kertben felforralt vízen át szívókészülékkel 50 liter levegőt szívatott át, utána mikroszkóppal vizsgálta a vízben látható anyagokat. Talált hosszú, átlátszó szálkákat, amelyeket pókszálaknak gondolt, sárga színű, valószínűleg rovartöredékeket, „igen finom szemcsés nyálkát” és eleven ázalékállatokat. A hosszadalmas vizsgálatból nem vonhatott le következtetéseket, mert előző kísérletek hiányoztak, amelyek tisztázták volna, hogy „mely tárgyak azok, amelyek a levegőben idegeneknek tarthatók”. Megállapította viszont, hogy ha akár csak kis szél uralkodott „érzékeny volt a járvány terjedésének apadása. Talán a gyanú nem egészen alaptalan — mondotta ennek alapján nem teljes meggyőződéssel — hogy a kolera csirája vagyis miazmája a levegőben foglaltatik [16].

6. *Molnár* törvényszéki orvostani vizsgálatai

A *Förster* által felderített levéltári adatok [2] közül a legelső egy 1864. évi, mely szerint szilvalekvár és ugyanezzel megtöltött tésztaétel megvizsgálására kérték fel *Molnárt*, aki megállapította, hogy azok „mérges fémeket nem tartalmaznak”.

A következő években több hasonló megbízást kapott, közte 1866-ban egy hússal vegyített káposztát, amelyről ugyancsak azt állapította meg, hogy abban „... a mérges fémekből úgy mint Arzen, Antimon, Higanj, Ólom, Vörösréz, Zink nincsen jelen”.

Sok olyan vizsgálatáról is tudunk, amelynek eredményét nyomtatásban is közreadta; ezek is elsősorban mérgezési esetekre vonatkoztak. Első ilyen dolgozatában az akkori két leggyakoribb mérgező anyaggal (az arzénnel és a foszforral) történt mérgezések utólagos törvényszéki vegytani eljárással való kimutatását taglalta [17]. A későbbiekben csak hivatkozik erre a cikkére azokban a közleményeiben, amelyekben holttesteket, hullarészeket vizsgált a mérgezés gyanúja esetén [18—20].

Szakvéleményt nyilvánított élelmiszer-kémiai kérdésekben, így a tej és a liszt egészségügyi kérdéseiben [21, 22]. Ebben már az „orvosrendőr” mellett (ahogy tiszttségét nevezte) megszólal a higiénikus is, s a kettőt nem is könnyű elválasztani.

Ne feledjük, a Rókus kórházban *Semmelweis* előírásait is végrehajtotta. Ő is készítette már 1847-ben az édesanyákat megmentő szert, a klórmeszet. Ez az emlék indíthatta arra, hogy húsz évvel később a fertőtlenítőszeréről írjon dolgozatot [23].

Amikor törvényszéki vegyész feladatának végzése alól felmentették — s elsősorban gyógyszer-tárának élt — több gyógyszervizsgálati cikke jelent meg. Különösen az optikai sajátosságok kérdésével foglalkozott, így a kininkészítmények tinktúrák festvények stb. vizsgálatával, hogy így segítséget

nyújtson gyógyszerészkaritásainak e gyógyszerek felismerésére

Szabad óráiban nemcsak nagy szeretettel foglalkozott a botanikával, hanem szisztematikusan feldolgozta Budapest környékének flóráját és ebből 1800 fajt gyűjtött össze [24.] Hatalmas herbáriumból 2500 darabot az egyik pesti polgári iskolának adományozott. Ebben külön gyűjteményt képezett az a 122 növény és azok színes képei, amelyek ipari vagy gyógyászati célokra voltak használhatók [25].

7. Társadalmi tevékenysége

Nem szabad *Molnár Jánost* olyan embernek tartani, aki laboratóriumában, gyógyszer-tárában végzett rendkívüli szorgalmú és eredményű munkája közben nem vett részt a társadalom életében. Példamutató volt ezen a téren is. A kor legnagyobb tekintélyű egyesületében, a Természettudományi Társulatban már 1845 óta tevékenykedett. Gyakran szerepelt a szakülések előadói között. Leginkább vízanalíziseit mutatta be, de itt terjesztette be „orvosrendőri” megfigyeléseit is. Az élettani kémia első jelentkezéseként tartjuk számon *Molnár* azon előadásait, amelyekben a húgyüledékben található kristályokról értekezett [26].

Nagyszámú (56) tudományos közleménye közül igen sokat (26) a társulat gyermekcipőben járó folyóirataiban tett közzé. Hírnevét bizonyítja, hogy több ízben választmányi tagsággal tüntették ki (így 1847—48, 1851—64, 1868, 1871) a kémikusoknak fenntartott 4 hely egyikén [26].

A Természettudományi Társulat iránti szeretetet oltotta fiába is (*dr. Molnár Nándor*), aki a társulat kémiai szakosztálya lapjának a *M. Chemiai Folyóiratnak* hosszú éveken keresztül *Hosvay Lajossal* együtt szerkesztője volt (1897—1911). *Molnár Jánost* ott találjuk a Magyar Orvosok és Természettudósok nem egy vándorgyűlésén is, ahol előadásaival is közreműködött. Részt vett a gyógyszerészek mozgalmaiban, a Magyarországi Gyógyszerész Egyletnek igazgatósági tagja volt, s a Gyógyszerész Közlöny szerkesztőségében is közreműködött (1881—1882) [27]. Elnöke volt a Magyar Biológia Társaságnak, s több más egyesületet megtisztelt azzal, hogy tagjai közé íratkozott be ez a kiváló gyógyszervegyész. Társadalmi súlyát legjobban az a nagy tisztelet mutatja, hogy amikor Rákospalotán 1885 június 16-án 71 éves korában elhunyt, temetése az egész magyar természettudományos életet megrázta. A Budapesti Gyógyszerész Testület elnöke búcsúztatta és helyezte el sírján a testület koszorúját. A temetésen olyan kiválóságok jelenlétéről is beszámolnak az egykorú híradások, mint *Than Károly*, *Warta Vince*, *Lengyel Béla* professzorok, megbecsülve az elhunytban a magyar gyógyszerész-társadalom nagy halottját, a kémia kiváló művelőjét [28].

IRODALOM

1. *Balló M.* M. Chem. Folyóirat 2—6 (1904) —
2. *Föistner R.* Gyógyszerészet 379—386 (1967) —
3. *Sztankay I.* A gyógyszerészetre és a budapesti gyógyszerésztársa vonatkozó adatok 238—239 (1935) —
4. *Molnár J.* A pesti Szent-Rochus nevű kórház kútvizének vegybontása A M. Term. tud. Társ. Évkönyve II — 5 *Molnár J.* A kikindai keserűvíznek vegybontása. M. Akad. Értécsítő. A Math. és Term. tud. Osztályok Közlönye I. 133—137 (1860). — 6. *Molnár J.* Math. Term. tud. Közlemények 17—25 (1876/77). — 7. Term. tud. Társ. Közlönye I. 1—25 (1860). — 8. *Than K.* Ásványvizek vegyelemzésének összeállításáról. A M. Orvosok és Természettudósok X. Nagygyűlésének Tört. Vázlata és munkálatai 232—244 (1864) — 9. *Molnár J.* Term. tud. Közlönye 267—269 (1869). — 10. *Molnár J.* Gyógysz. Hetilap (1865). — 11. *Molnár J.* Term. tud. Társ. Közlönye, VII. 10—103 (1867). — 12. *Molnár J.* Magyar Orvosok és Természettudósok XIII. Vándorgyűlése 114—115 (1869). — Uo. 116—122 — 13. *Molnár J.* Gyógysz. Hetilap és Term. tud. Közlönye 171—172 (1876) — 14. *Molnár J.* M. Term. tud. Társ. Közlönye VI., 104—108 (1866) — 15. *Molnár J.* Uo. VII. 104—108 (1867). — 16. *Molnár J.* Uo. VI. 160 (1866). — 17. *Molnár J.* Gyógysz. Hetilap 673 (1867) — 18. *Molnár J.* Uo. 805 (1868). — 19. *Molnár J.* Uo. 105 (1870) — 20. *Molnár J.* Uo. 8 (1869) — 21. *Molnár J.* Uo. 1—85 (1868) — 22. *Molnár J.* Uo. 349—445 (1868). — 23. *Molnár J.* Uo. 854—956 (1868) — 24. *Szász T.* Gyógyszerész Almanach. Magyar Gyógyszerészet Pantheonja Bp. 630 (1942). — 25. *Baradlai J.*, *Bársony E.* A magyarországi gyógyszerészet története Bp. I. köt. 333, 411, II. köt. 91, 137, 280, 327, 342, 353, 397 (1930) — 26. *Gombóc E.* A Királyi Magyar Természettudományi Társulat története. Bp. 65 (1941) — 27. *Molnár János* (nekrológ) Gyógyszerész Közlöny 165—166 (1885) — 28. *Pesti Napló* (1885).

Д-р Э. Сёкефальви-Надь, д-р Э. Тап-лани: *Первый химик города Пешт: Фармацевт Янош Молнар (1814—1885)*

Авторы излагают деятельность Яноша Молнара, который работал столичным химиком и деятельность его кроме анализов воды распространился и на анализы пород и почвы. Его деятельность была значительной и в области судебной медицины. Он был выдающимся деятелем Общества Естественных Наук.

Dr. Z. Szökefalvi-Nagy and Dr. E. Táplányi: *The first municipal chemist of the City of Pest. Pharmacist János Molnár (1814—1885)*

The work of J. Molnár is related. He, as the first municipal chemist of the City of Pest, performed water, soil and rock analyses, but his activities were extended to important forensic-medical examinations too. He was an outstanding member of the Society of Natural Sciences.

Dr. Z. Szökefalvi-Nagy, Dr. E. Táplányi: *Der erste städtische Chemiker der Pharmazist János Molnár (1814—1885)*

Aus der Mitteilung des Verfassers über die Tätigkeit des hauptstädtischen Chemikers János Molnár geht hervor, dass sich diese nicht nur auf Wasseranalyse, sondern auch auf die Gestein- und Bodenanalyse erstreckte. Seine gerichtsarztliche Aktivität war ebenfalls von Bedeutung und er war ein eminentes Mitglied der Gesellschaft der Naturwissenschaften.

Szerzők munkahelye 1081 Budapest, 822. sz. gyógyszer-tár Szántó Kovács J. u. 4. — 3301 Eger, Tanárképző Főiskola Leányka u. 4.

(Érkezett: 1976 VII. 1.)

INDIA GYÓGYSZERÉSZEI SEGÍTIK A CSALÁDTERVEZÉST

Med Trib. Ost Ap-Ztg 30 (9), 179 (1976)

India 90 000 nyilvántartott gyógyszerészenek 78⁰/₁₀-a késznek nyilatkozott arra, hogy külön kiképzésben vegen részt a családtervezés elősegítése céljából, a lakosság robbanásszerű szaporodásának megfékezésére

A Kalkutta, Bombay és Amritstar gyógyszerészeihez intézett körkérdésre adott válaszokból kitűnik, hogy a lakosság családtervezési gondjaiban szívesen fordul tanácsért a gyógyszerészekhez. Főleg nem kívánt terhenesség esetében kéri ki gyógyszerészi tanácsát, segítségét Indiában nem tiltja a törvény terhenesség művi megszakítását (94)

R. B.